

žarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1'50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4'50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravišтво „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadst. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopolise, ki jih ne vrača. — Upravišтво sprejema naročnino in ins. rate. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratov: Enostopna petstvarica 20 vin., pogojni prostor 25 vin., poslana in razglaš 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste

Štev. 170.

V Ljubljani, v četrtek dne 28. decembra 1911.

Leto I.

Našim čitateljem.

Novo leto je pred durmi in čas, da se obnovi naročnina. Tudi mi vabimo svoje cenjene naročnike, da opravijo svoj račun z upravištvom in mislimo, da nam ni treba mnogo besed za priporočilo. Odkar izhaja »Zarja« se je svojim čitateljem sama prikupila in zato bo gotovo dovolj, če povabimo svoje prijatelje, da sodijo sami. Mislimo, da se nam ni bati pravične sodbe, zakaj vsi činitelji pri listu so storili svojo dolžnost — lahko bi rekli, da še precej več kakor dolžnost.

O potrebi slovenskega socialnodemokratskega dnevnika pač ne more biti dvoma. Stranka sama potrebuje to sredstvo kakor človek svoj vsakdanji kruh. Kajti za nami so tisti časi, ko je bila vsa socialna demokracija pri nas le peščica Marxovih vernikov, omizje kulture žejnih delavcev; iz malega kadra se je razvila stranka, polna moči in življenja, rastoča od dne do dne, pridobivajoča neprenehoma nove člane in pristaše, ki prihajajo vanjo iz notranje potrebe, po lastnem spoznanju. Dobro vemo, da nas filistri, ki ne vidijo dalje kakor ped pred nosom, še vedno prezirajo, da tišče nasprotniki nalašč oči in si izkušajo sugerirati, da smo majhna in neznatna družbica. Poznamo vse račune o mandatih v državnem parlamentu in v deželni zborih. Ali vsa ta umetna matematika nas prav nič ne moti; zakaj sami vidimo najbolje, da se razvijamo, in ker nismo stranka slučajja, družba osebnih pristašev, temveč nujna zgodovinska prikazen, vemo da mora priti naš čas.

Tudi na Slovenskem, in prav posebno na Slovenskem je socialna demokracija poklicana in izvoljena. Odkar se je ta narod zdramil in začel nekoliko samostojno živeti, ni bilo njegovo življenje tako kaotično, ni bilo toliko tavanja po megli in mraku kakor sedaj. Če vpraša tujec, kaj pravzaprav hočejo Slovenci, kakšen je njih narodni, politični in gospodarski program, ne more dobiti jasnega odgovora, ker ga ni. Vse je razmajano, razcepljeno, razrito, vse polno zamikanja, povsod ugibanje, iskanje, ali nikjer nič gotovega, krepkega, odločnega.

Ali drugače ne more biti, zakaj življenje je večna izprememba; tudi za Slovence so nastale nove potrebe, doba jim je naložila druge naloge kakor našim starim očetom. Novih ciljev je treba in novih potoč, predvsem pa spoznanja novih razmer. Stare stranke hočejo vlačiti preteklost iz večnosti v večnost; zato mora ostati vse njih delovanje neplodno. In zato je socialna demokracija, stranka novih idej in novega dela, poklicana, da izvrši naloge novega časa.

Na dobri poti smo; razvijamo se in

napredujemo. »Zarja« je znamenje našega razvoja. Kdor razume pomen socialne demokracije, njene kritike in njenega dela, razume tudi pomen »Zarje«. Dnevnik — to nam je orožje in učno sredstvo, opora organizacije in zaklad agitacije; in uspeh, ki ga je »Zarja« dosegla v kratki dobi svojega dnevnega izhajanja, prijateljstvo, ki ga je pridobila v širokih krogih, poganjanje semen, ki ga je sejala, je pač najboljši dokaz, da je izvršila, kar more zahtevati pravična volja.

Prepričani smo torej, da nam ostanejo dosednji naročniki zvesti tudi prihodnje leto. Ali še nekaj več pričakujemo od svojih prijateljev. Novo leto — to je lepa prilika, da se nekoliko potrudijo v krogu svojih tovarišev in znancev, da jim priporočijo naš list, da nam naznanijo naslove, kamor naj bi se »Zarja« poslala na ogled, da nam pridobijo nove naročnike.

Zakaj naš pogled mora biti uprt v bodočnost. Dnevnik imamo, toda s tem še ni opravljeno vse. Napeti moramo vse sile, da postane tak, kakršnega si vsi želimo. Večje število naročnikov pomeni boljši list. Vse, kar store naši prijatelji za »Zarjo«, pride njim samim v prid, zakaj naše glasilo nima namena, da bi zbiralo zaklade, ali tako hoče postati, da ga bo lahko vesel vsak čitatelj in da bo lahko izpolnjevalo vse velike naloge, ki jih ima delavski list. »Zarja« izhaja vsak dan ob polu 11. dopoldne. Naročnina znaša:

Za avstro-ogrske kraje:	
celo etna	K 18.—
polletna	9.—
četrtletna	4 50
mesečna	1 50
Za Nemčijo:	
celoletno	K 21 60
polletno	10 80
četrtletno	5 40
mesečno	1 80

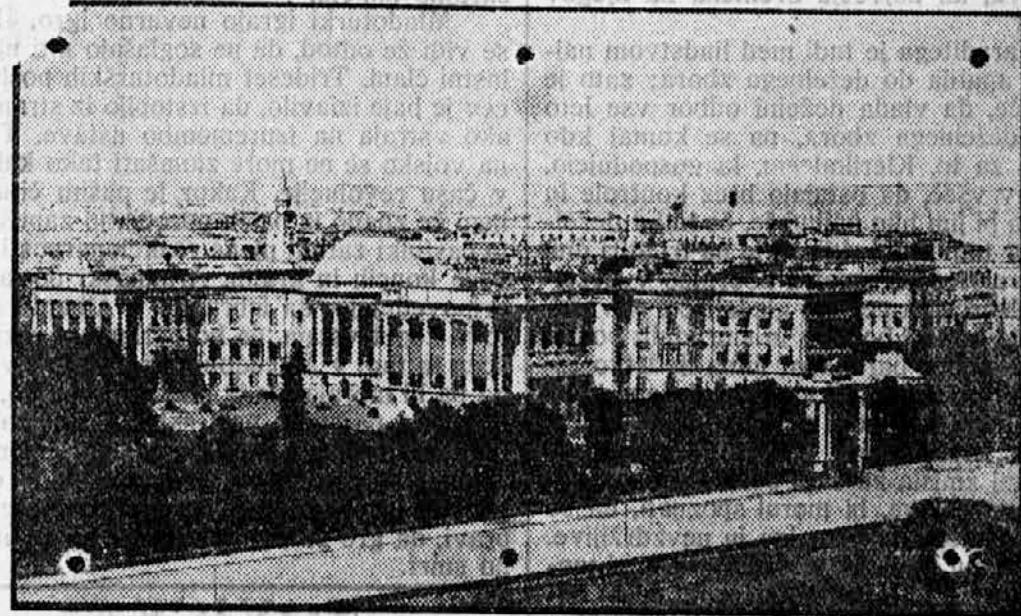
Za ostalo inozemstvo celoletno 30 K. in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 6 vin. v administraciji in tobakarnah.

Naročnina se pošilja na naslov: Upravišтво »Zarje« v Ljubljani.

Kranjski deželni zbor.

Po dolgi dobi se snidejo danes zopet gospodje očetje kranjske dežele in naš parlamentič ima začeti funkcionirati. Bilo bi v redu, da bi se res lotil dela, zakaj nalog ima dovolj in zaostankov tudi ni malo. Seveda je — hvalabogu — tudi za to izgovor: Deželni zbor ne more delati, kadar zboruje državni zbor; ta jemlje toliko časa, da ne morejo deželni zbori priti do pravega dela. Ali z državnim zbo-

Kalkuta.

rom je ravno taka; tudi on ima vedno premalo časa. Tako tiči v tej srečni Avstriji, ki ima tako vzorno odmerjene in ločene kompetence, vse in nič ne pride naprej. Država dela s provizoriji, dežele delajo s provizoriji — človek bi dejal, država je provizorična in dežele so provizorične.

Ravno ta »vzorna« ločitev kompetenc pa je kardinalna napaka, izvirajoča iz napačnega pojmovanja avtonomije. Državni zbor ima drugačen delokrog kakor deželni; državni zbor ima svoje naloge, deželni zbori pa imajo svoje. Naravno bi bilo torej, da bi imel državni zbor toliko časa, kolikor ga potrebuje za svoje delo, deželni zbori pa toliko, da morejo opraviti svoje. Kadar se je treba pobahati za parado, takrat je Avstrija »velesila« in za ta naslov meče militarizmu in marinizmu iz žepa svojih prebivalcev taka bogastva v žrelo, da je še za zemlje premalo denarja. Ali če je Avstrija velika država, tedaj ima tudi veliko zakonodajnega dela; le da bi se v gospodarstvu, v socialnih reformah in v kulturnih zadevah približala drugim državam, bi moral državni parlament zborovati vse leto.

To pa ne more biti nič mar deželnim zborom, ki niso podrejeni centralnemu parlamentu, temveč imajo svoj poseben delokrog. Torej bi morali deželni zbori delovati brez obzira na državni zbor, pa zasedati takrat, kadar je treba,

in tako dolgo kakor je treba v interesu dežele. Morda bi bilo to neprijetno nekaterim gospodom, ki imajo radi mnogo funkcij in mnogo časti v svojih rokah, ali to ne more biti merodajno za delo, ki se ima opravljati zaradi prebivalstva, ne pa zaradi posameznikov.

Deželni zbor se snide, in kaj bo storil najprej? Sklenil bo — provizorij. Seveda — dva dni pred novim letom se ne more ustanavljati redni proračun. Za tako važno reč je treba časa, temeljite debate in resnega posvetovanja, kar se ne more opraviti v dveh dneh. Provizorično pa je naše deželno gospodarstvo tudi brez tega, zakaj primanjkljaj je stalen gost v deželni dvorcu in finance so v takem stanju, da bi moral iti privatnik v enakem položaju neizogibno v konkurz. Finančna mizerija avstrijskih dežel je kakor amen, ki se stereotipno ponavlja v vsaki molitvi. Dežele zalitevajo zaradi tega podpore od države, ki naj zvišuje indirektno davke v 'a namen. Pleča širokih slojev naj nosijo tudi ta bremena.

Ljudstvo pač nima povoda, da bi se ogrevalo za ta način saniranja. Butara, ki jo nosi proletarijat, je že prevelika. Delavstvo mora žrtvovati svoje moči, zato da se množi kapitalistični dobiček; od svojega pičlega zaslužka mora drugič dati dobiček kapitalistu prodajalcu; svojo hrano, svoje stanovanje, svojo obleko mora dražje plačevati, da se redi militarizem;

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice.

Rezervni zaklad nad 500.000 kron.

Stanje hranilnih vlog 20 milijonov kron.

Obrestuje hranilne vloge po čistih 4 1/2 % brez odbitka rentnega davka.

ANTON ČEHOV:

Mnogo papirja.

(Po arhivu.)

»Ponižno javljam, da je bila 8. novembra opažena na dveh dečkih bolezen, kakor pripovedujeta, imajo tudi ostali otroci vnetje grla in se jim po vsem životu mušča. Bolni otroci obiskujejo Žarovsko ljudsko šolo. 19. novembra 1885. Župan Ječim Kirilov«.

»Okrajni zastop v N. Okrožnemu zdravniku g. Radušnemu. Vsled oznanila kužnosovskega župana z dne 19. novembra Vam predlagam, da se odpravite v Kurnosovo in da poskrbite z vsemi znanstvenimi pripomočki za čim hitrejšo omejitev epidemije, po vseh znakih škrlatinke. Iz navedenega oznanila sledi, da se je bolezen najprej pojavila v žarovski šoli, kateri izvolite posvetiti posebno pozornost. 4. decembra 1885. Za predsednika okr. zastopa: S. Parkin«.

»C. kr. okrajnemu glavarstvu v N. Vsled priloženega poročila okrajnega zastopa pod št. 102 z dne 4. decembra Vas prošim, da izvolite zapreti žarovsko šolo, dokler ne poneha škrlatinka. 13. decembra 1885. Okrožni zdravnik Radušnj«.

»C. kr. okrajno glavarstvo v N. št. 1011. Vodstvu Žarovske ljudske šole. Okrajni zdravnik g. Radušnj je 13. decembra sporočil, da je v Žarovem na otrocih opazil epedemijo škrlatinke (ali kakor jo ljudstvo imenuje, vročico). V izogib smrtnih slučajev navedene bolezni, ki se strašno razširja in v smislu zakonitih predpisov zoper razširjajočo se epidemijo, sem prisiljen odrediti zatvoritev žarovske ljudske šole, dokler popolnoma ne poneha kruta bolezen; o tekočih dogodkih mi izvolite sproti poročati zaradi nadaljnjih odredb. 2. januarja 1886. Okr. komisar Podprunin«.

»Deželnemu šolskemu svetu za H. G. nadzorniku ljudskih šol. Poročilo Fortjanskega, učitelja na žarovski šoli. Čast mi je, poročati Vašemu visokorodju, da se je glasom odloka c. kr. okr. glavarstva pod št. 1011 z dne 2. januarja pojavila v Žarovem škrlatinka, očemur vas najudaneje obveščam. 12. januarja 1886. Učitelj Fortjanski«.

»G. okr. komisariju v U. Z ozirom na to, da je škrlatinka ponehala že pred dobrim mesecem, z moje strani ni nobenih ovir proti otvoritvi žarovske šole, kar sem že dvakrat sporočil okr. zastonu; zdaj se obračam do Vas z udano prošnjo,

da pošiljate vbodoče svoje papirje okrajnemu zdravniku, ker imam že okrajnega zastopa že čez grlo. Dela imam od jutra do večera in nimam časa, da bi odgovarjal na vse Vaše kancelijske fantazije. 26. novembra. Okrožni zdravnik Radušnj«.

»Visokorodnemu gospodu personalnemu referentu v H. Poročilo okr. komisarija Podprunina. V prigibu Vam pošiljam poročilo okrožnega zdravnika g. Radušnega z dne 26. januarja pod št. 31, ki ga blagovolite obtožiti zavoljo neumestnih in hudo žaljivih izrazov na uradnem papirju, kot »kancelijske fantazije«. 8. februarja 1886. Okrajni komisar Podprunin«.

Iz privatnega pisma g. personalnega referenta okr. komisariju: »Aleksij Manuilovič! Vračam Vam Vaše pismo proseč Vas, da nehate s svojimi neprestanimi tožbami zoper dr. Radušnega. Tak avtonomizem je najmanj primeren za političnega uradnika, ki mora v svojih družabnih odnošajih nastopati umerjeno in taktično. V papirju Radušnega nisem našel nič posebnega. O škrlatinki v Žarovem sem že slišal in v prihodnji seji deželnega šolskega sveta spravim v razgovor neko-rektno postopanje učitelja Fortjanskega, ki ga smatram za glavnega krivca vse te

neprijetne korespondence«.

»Nadzornik ljudskih šol za H. št. 810. G. učitelju žarovske šole. Na Vaš dopis z dne 12. januarja Vam sporočam, da je nemudoma prekiniti pouk na žarovski šoli, da se omeji nadaljno razširjanje škrlatinke. 22. februarja 1886. Nadzornik ljudskih šol I. Žiletin«.

Čitatelju, ki prečita vse dokumente o epidemiji v Žarovem (poleg navedenih jih je še osemindvajset), je razumljiva notica objavljena v 36. števil. II-skijh Novic:

... Od silne umrljivosti otrok prehajamo k vselejšemu in prijetnejšemu. Včeraj je bila v cerkvi sv. Mihaela Arhistratiga sijajna poroka hčerke znanega papirnega fabrikanta M. s častnim meščanom K. Poročilo ju je protivieroj O. Kliona Gvozdev ob asistenci ostale duhovščine. Vcerkvi je pel zbor Krasnoperova. Srečna poročenca sta žarela od mladosti in lepote. Pravijo, da dobi g. K. za doto milijon v gotovini in poleg tega še posestvo Blagodušno z žrebčarno in z oranžerijami, v katerih rasto ananasi in cvetoče palme, povajajoče človeka daleč na jug. Mlada poročenca sta se takoj po poroki odpeljala v tujino«.

Kako prijetno je papirnatemu fabrikantu!

država ga izsesava in še gospodarstvo dežel naj bi se popravljalo z njegovimi žulji.

Odkod pa naj vzame delavstvo kaj simpatije za dežele, v katerih je brezpravno? Če se pregleda kranjski deželni proračun, se najdejo v njem vsakovrstne postavke, ali za delavske potrebe nima dežela ničesar. Kranjski deželni odbor sicer podpira vsakovrstne odseke Krščansko socialne zveze, ali to je navadna strankarska politika. V deželnem zboru pa je delavstvo brezpravno; klerikalci so pač z liberalno pomočjo izdelali volilno reformo, toda komponirati so jo znali tako imenitno, da ne more priti delavstvo niti do enega mandata. Temu pravijo »interesno zastopstvo«. Nobenih pravic delavskemu ljudstvu, ali največja bremena na njegov hrbet!

Zaraditega je tudi med ljudstvom največja apatija do deželnega zbora; zato je mogoče, da vlada deželni odbor vse leto brez deželnega zbora, pa se komaj kdo zmeni za to. Klerikalci, ki gospodujejo, je prav všeč, da ostajajo brez kontrole in menda bi jim bilo najljubše, če bi bil deželni zbor tudi sedaj sklican le na tri štiri dni. Prebivalstvo pa smatra zbornico v deželnem dvorcu za nekako gledališče, pavprajuje, če bo kaj bobnov in smradnih bomb.

Za noben parlament nima ljudstvo tako malo zanimanja kakor za deželni zbor. To bi moralo zbuditi nekoliko misli tudi v glavah klerikalcev. Če bi deželni zbor imel kaj zmisla za svoj položaj in za svoje prave naloge, bi moral spoznati, da so take razmere nenormalne in nevzdržljive. Manjka mu nove krvi, katero pa bi si moral nabaviti le z volilno reformo, ki bi odstranila volilne krivice in upeljala volilno pravico. To bi bila prava naloga za deželni zbor. Ali od kranjskih klerikalcev še dolgo ni pričakovati toliko političnega spoznanja. Vsaka fretarija jim je ljubša od svobodnega delavskega sodelovanja in od kritične kontrole.

Polom mladoturške stranke.

Revolucijo, ki je porodila ustavo na Turškem in pripravila Abdul Hamida ob prestol, je uprizorila in izvršila mladoturška stranka, opirajoča se na vojaštvo. Po vsej Evropi se je razlegla slava te ustavne, demokratske in napredne stranke.

Danes izhaja od mladoturške stranke — ali od »Komiteja za edinstvo in napredek«, kakor se sama imenuje — največja nevarnost za ustavo. Njen renomé je uničen, njen vpliv se je razblinil, in zdaj posega po reakcionarnih sredstvih in nastavlja parlamentu nož na prsi. Nekdanja revolucionarna stranka je postala vseskozi nazadnjaška in nekonstitucionalna.

Turška vlada bi baje rada sklenila mir z Italijo. Veselile pritiskajo nanjo. Anglija pa izrablja zadrego Turčije za izseljevanje. Najprej jo je pripravila do tega, da ji je odstopila solumski zaliv, zdaj zahteva še nekatere druge luke in koncesije v vprašanju bagdadske železnice, žugaje, da bo drugače »strogo nadzorovala egipčansko mejo«, to se pravi, da ne bo mogel noben egipčanski prostovoljec v Tripolitano. — Tudi Rusija pritiska, da se ji odpro Dardanele.

Veliki vezir Sajd paša meni, da se ne kaže ustavljati veselim in da je nemiselno nadaljevati vojno, če amputirajo Angliji Turčiji vsak dan kakšen ud. Videti je, da bi rad sklenil mir. Toda po ustavi je za to treba sklepa v parlamentu, kate-rega pa ne more pričakovati, zakaj velika večina zbornice želi nadaljevati vojno na vsak način. Sajd paša hoče torej razpustiti parlament, da bi mogel potem skleniti mir in mladoturška stranka ga podpira v tem. Ona namreč želi dobiti ministristvo, ki bi bilo sestavljeno iz njenih ljudi, zato da bi imela pri novih volitvah dovolj vpliva.

Ali vlada ne more po ustavi razpustiti parlamenta, kakor bi sama hotela. Zakaj v tem oziru je turška vlada bolj demokratska od — recimo — avstrijske. Če nastane konflikt med vlado in parlamentom, mora — vlada popustiti. Šele če se ponovi konflikt enakega vzroka, sme misliti na razpust zbornice; ali tudi zdaj potrebuje najprej privolitev senata (kar bi bila pri nas gosposka zbornica).

Sajd paša bi se rad iznebil teh »sitnosti«. Zatorej zahteva, da naj zbornica izpremeni 35. članek ustave tako, da bo sultan lahko razpustil parlament, kadar bi hotel. Mladoturška stranka sili, da bi zbornica sprejela to izpremembo, ali opozicija se upira; za izpremembo ustave je treba dvetretjinske večine.

Načrt velikega vezirja je torej ta, da predloži izpremembo, ki bo odklonjena. Potem jo pa predloži drugi in tako pov-

zroči obnovev konflikt. Potem bi naprosil senat, da bi privolil v razpust zbornice. Toda še v tem slučaju ima težave, zakaj tudi senat ne soglaša z vlado, temveč je v ostri opoziciji proti njej. Zato hoče vlada imenovati toliko novih članov za senat, da dobi tam večino. Z njeno pomočjo bi tedaj razpustila parlament in sklenila mir z Italijo.

Med mladoturško stranko in opozicijo so se vodila o praznikih pogajanja, da bi se dosegla kakšna rešitev konflikta. Opozicija, ki je prej zahtevala, da odstopi Sajd, je napravila koncesijo, da je opustila to zahtevo; nikakor pa noče privoliti v izpremembo ustave in tudi ne v to, da bi se sestavilo novo ministrstvo po volji mladoturške stranke. Situacija je vsled tega skrajno napeta.

Mladoturki igrajo nevarno igro, kar se vidi že odtod, da ne soglašajo niti njeni lastni člani. Trideset mladoturških poslancev je baje izjavilo, da izstopijo iz stranke, ako vstraja na izpremembo ustave. Tudi na vojsko se ne more zanašati tako kakor v času revolucije. Kakor je našim čitateljem že znano iz naših poročil, jo zapuščajo častniki zaradi njene reakcionarnosti na vseh koncih in krajih. Arbanaški poslanci pripovedujejo, da izbruhne v Albaniji gotovo zopet vstaja, če bo parlament razpuščen in tudi v Macedoniji vre. Povrh vsega pa bi morala vlada prekršiti ustavo, če bi hotela na svojo pest skleniti mir, zakaj tudi za to je treba sklepa v parlamentu. Turčija stoji torej na pragu velikih dogodkov in prav nič se ne pretirava, če se pravi, da gre za njen obstanek ali za njeno smrt.

NOVICE.

* **Naša slika.** Ob priliki kronanja angleškega kralja Jurija V. za cesarja Indije je angleška vlada prelozila glavno mesto Indije iz Kalkute v Delhi. To se je doslej izvršilo le po imenu; dejansko se pa preloži vlada v Delhi leta 1914. ali 1915, ko bo zgrajena nova vladna palača. Delhi je za Indijce staro sveto mesto in angleška vlada se jim je hotela prikupiti s to premostitvijo. Ali prebivalci Kalkute niso zelo zadovoljni, češ da bodo imeli mnogo izgube zaradi tega. Upajo pa, da bodo dobili odškodnino.

* **Nabava novih železniških voz.** Po nesrečno izvedenem podražavljenju železnice je država postala lastnica starega neporabnega voznega materiala in se je na državnih železnicah pokazalo občutno pomanjkanje vagonov. Vsled tega je ob visokih sezonah zastajal ves blagovni promet in skladišča niso mogla več sprejemati blaga. Uprava državnih železnic je sedaj naročila 4300 novih tovornih voz, večinoma 15 tonskih, deloma pokritih, deloma brez strehe, dalje 1500 voz za prevažanje premoga. Vsa ta naročila pa so ob neizrečeno zanikrnem voznem parku avstrijskih državnih železnic nezadostna.

* **Iz volilnega boja v Nemčiji.** Dne 12. januarja se bo bil v Nemčiji volilen boj za državnozbornsko volitev. Volilno gibanje je seveda v polnem tiru; socialni demokratje razvijajo čilo agitacijo in je gotovo, da bo izšla nemška socialna demokracija, ta najmočnejša veja na velikem drevesu internacionalne, s sijajnimi vspehi iz volilnega boja. Seveda ne mirujejo nasprotna stranke. Kakor povsod se poslužujejo za agitacijo tudi na Nemškem reakcionarni mogotci nasilnih in protipostavnih sredstev. Zlasti se odlikujejo v tem oziru znani pruski junkerji in njih verni pomagači. En primer! V Kölnu pri Novem Štetinu pride k ondotnemu županu zaupnik protikonservativne stranke in hoče prepisati volilni imenik. Vaški paša pa pokaže zaupniku meter dolg krepeljec z listom, kjer je bilo zapisano z razločnimi črkami: »Kdor hoče pogledati brez dovoljenja v volilni imenik — tu je!« Še dvojce primerov konservativne agitacije! Konservativen župan zabrani pogled v volilni imenik z jedrno »utemeljitvijo«, da volilni on in njegovi ljudje samo konservativno. Drugi junak pa se je odrezal, da nima časa, ker mora pomagati sestri pri — selitvi. Takih sredstev se poslužuje stranka junkerjev, »landratov« in podobnih organov. Toda agitacija te vrste je bila še vedno glasnica bližnjega poloma. In to doleti tudi konservativce, morda že pri teh volitvah.

* **Tragedija prostaka.** V Kološu na Ogrskem je bil prideljen polkovni pisarni ondotnega honvedskega polka infanterist Bela Megaj, ki so ga vsled slabe pisave njegovi predstojniki vedno mučili. V soboto je ravnal praporščak Tömesvari posebno sirovo z Megajem in ga obrcal vpricho poročnika Marklija, ki tudi ni hotel zaostati v sirovosti za praporščakom in je Megaja oklofotal. V mučenem vojaku je naenkrat planil ves dolgo časa zadrževani gnjev s tako silo na dan, da je izgu-

bil oblast nad seboj. Hitel je v sobo za moštvo, strgal s stene puško in divjal z njo v polkovno pisarno, kjer je vstrelil na poročnika, da se je zgrudil težko ranjen. Razburjen do skrajnosti, da se ni zavedal svojega dejanja, je hotel streljati tudi na praporščaka, ki je s svojo sirovostjo obenem s poročnikom zakrivil ves dogodek. Praporščaki je utekel, Megaja pa so uklenili in izročili vojaškemu sodišču. Kako je lep vojaški stan!

* **Za ženo.** Pred tedni so našli ženo majorja Chrestelsa v Maroš - Vasarheliju mrtvo v svojem stanovanju. Dejali so, da jo je zadela kap; po mestu pa so si šepetali, da se je zastrupila. Na božični dan pa so našli doma majorja mrtvega, ki se je zastrupil. Na njegovi pisalni mizi so našli listek z besedilom: »Ne morem živeti brez svoje žene«.

* **Okrađen princ.** Princ Ludovik Windischgrätz je potoval včeraj iz Budimpešte v Satoraljauihelij. Vozil se je v oddelku prvega razreda, kjer je legel k počitku. Ker ga je listnica pri legi tiščala, jo je vzel iz žepa in jo položil v mrežo za prtljago nad svojim sedežem. Princ je nato zaspal ter se je zbudil šele v Satoraljauiheliju, kjer pa je presenečen opazil, da mu je izginila listnica obenem z 12.000 kronami. Tatvine sumijo elegantno oblečenega gospoda, ki je mnogo postajal pred princem kupejem.

* **Grozni prizori pri usmrtnitvi.** Pri usmrtnitvi dinarja Raitha so se dogodili v Monakovem grozni prizori. Več oseb je preplezalo ponoči zidovje jetniškega dvorišča in so prerezali ter odnesli jermene in vrvi, s katerimi so hoteli zvezati zločinca. Minulo je pol ure, preden je jermenar pritrtil nove jermene in vrvi. Na smrt obsojeni je bil vsled tega zavlačevanja skrajno nemiren in se je obupno branil stopiti na krvniški oder, tako da so ga morali rabljevi hlapi siloma vleči po stopnicah na oder. Ko so prebrali obsodbo, je hotel Raith izpregovoriti, kar so mu zabranili s silo. Strašno je bilo poslušati, kako je Raith stokal in jokal. Sledrič so zadonele trobente, ki so udušile Raithovo ihtenje, dokler ni bila eksekucija pri kraju. Taki grozni prizori se čisto dogajajo pri izvršitvi smrtnih obsodbe, a kljub temu so ljudje, ki jih ni sram, da z vneto zagovarjajo smrtno kazen.

* **Brezdomovinci.** Pariški tednik »Opinion« priobčuje statistiko nevednosti, ki se je izkazala v francoskem polku, ob priliki, ko so stali vojakom razna vprašanja. Izmed 50 vojakov, ki so hodili najmanj pet let v šolo, jih ni imelo 11 niti pojma o Napoleonu, 12 jih ni vedelo za Alzacijo in Lotaringijo, 9 vojakom se niti sanjalo ni, da je bila leta 1870/71 vojna med Nemčijo in Francosko, 17 jih ni poznalo Bismarcka, 4 so ga imeli za Francoza, 6 jih ni vedelo, kaj je domovina in 6 jih ni moglo odgovoriti na vprašanje, kaj je zastava. Da je bila leta 1879 velika revolucija, o tem jih ni vedelo ničesar 25, torej ravno polovica. Ti rezultati jasno kažejo, kako malo pomenijo pompozni govori borzuaznih republikancev o idealih in vspehih ljudske vzgoje; prav nič manj jasno pa kažejo, kako sleparstvo se skriva za patriotičnimi frazami, ki jih rabi svobodomiseln borzoazija v enaki meri kakor klerikalna. Dan za dnem klepeče meščansko časopisje o tej ali oni malenkosti, ki je baje razburila »narod«, naenkrat pa se izkaže, da so vojaki, ki niti ne vedo o eksistenci »domovine«, kar je treba pripisati skrbi ljube »domovine« za svoje državljane. Seveda kar velja za Francosko velja v tem izdatnejši meri za za cruge države. In da bi za našo ljubo Avstrijo tako izpraševanje neprimerno slabše končalo, kdo bi utegnil dvomiti o tem!

* **Stavka mater.** V Varšavi je izbruhnila stavka, ki je gotovo edina svoje vrste na svetu. Revne varšavske matere posojajo namreč beračiam svoje otroke, da zanje beračijo. Za vsakega otroka plačajo beračice materam po 60 viinarjev, po 64 viinarjev pa za otroke, ki posebno slabo izgledajo. Matere so zahtevale zdaj po 90 viinarjev. Beračice jim zahteve niso izpolnile, vsled tega so pričele matere s splošnim izporom vseh beračic in jim ne posodijo otrok tako dolgo, dokler se beračice ne udajo.

* **Poplave na Španskem in Portugalskem.** Reka Tajo je narastla za devet metrov, Duero za deset metrov in sta poplavlili več inilj naokrog zemljo. Tudi manjše reke so prestopile bregove. V Lizboni se je zrušilo več hiš. Valovi so odplavili v Santaremu dvojce mostov. V krajih z nižjo lego so se rešili ljudje na strehe in griče. Ker so valovi izpodjedli podlogo na železniških tirih, je skočilo s tira več vlakov. V enem delu dežele so zveze popolnoma prekinjene. Veliko ljudi je utonilo. Doslej so dobili 23 mrtvih trupel.

* **Skrivnostni umor v Belgradu.** V torkel jutraj so našli v Belgradu 16letnega

sina polkovnika Oriča mrtvega ob tiru carigradske železnice; glavo je imel razdrobljeno. Samomor je izključen, ker so bile noge mrtveca uklenjene in je bila lobanja dvakrat prestreljena. Umor je zbudil veliko pozornost po Belgradu. Kdo so morilec, ni prav nihče znan.

* **Tešeo je umorila.** Ko je prišel na Dunaju v soboto zvečer voznik Greiner demov, je našel svojo mater v postelji mrtvo. Misli je, da je umrla naravne smrti. Na prigovarjanje sosedov je javil nenadno materino smrt policijskemu komisariatu. Čez eno uro je prišla policijska komisija; policijski zdravnik je dogual, da voznikova žena ni umrla naravne smrti, ampak da je bila zadavljena. Greinerjeva žena je bila ob vsem dogodku popolnoma mirna in ni izdala niti z besedico, da je v kakšni zvezi s smrtjo tašeo. Praden pa je prišla policija, se je odstranila s pravnim izgovorom in je niso mogli najti. Greinerjeva je bila že mnogokrat kaznovana vsled tatvine in je bila izgnana iz svoje rodne dežele Ogrske. Sosedje so enoglasno trdili, da je ona umorila starko. Policija je preiskala vso okolico in je prišla osumljeno ženo, ki je priznala, da je umorila tašeo. Umor je izvršila zategadelj, ker je bila baje tašeo vzrok vednih naprirov v rodbini. Morilko so izročili dežel-pemu sodišču.

* **Samomor pri Kitajcih.** Kitajci so jako hladnokrvni do smrti, kar je ena izmed mnogostevilnih za nas Evrope, nenavadnih lastnosti azijskega ljudstva. Pogosto zadostuje čisto neznanten povod in Kitajec si konča življenje popolnoma mirno in brez razburjenja. Brandt poroča, da se je ponudilo leta 1870 tientskinskem klanju, ko so krivce kaznovali s smrtjo, več Kitajcev za plačilo 25 dnlarjev in lepe krste, da sprejmejo krivdo nase. Kitajci pravičijo med narodi vsega sveta, kar se tiče števila samomorov, zlasti pa še Kitajke. Kitajska vera ne pozna nikakega nauka, ki bi prepovedal samomor. Kakor poroča dr. Prah in arhivu za biologijo plemen je velika večina samomorilcev v nemško-francoskem ozemlju ženskega spola; to pa zategadelj, ker nima žena na Kitajskem nikakih pravic, ki bi jih morali spoštovati mož ali starši. Vzroke samomorov med moškimi na Kitajskem imenujemo: strah pred sitnimi in često pristanskimi sodnimi obravnavami in strah pred preiskovalnim zaporom ter pred nečloveškim mučenjem v zaporu; denarne zadrege; beda. Tudi dolgotrajne državne skušnje povzročijo vsako leto precej samomorov. Budistovski duhovniki si končajo življenje iz vsakega fanatizma. Vzroki samomorov obeh spolov so maščevanjaželjnost, beda in bolezn, Pravne razmere in ljudski običaji omogočijo slehernemu Kitajcu, da se maščuje s samomorom nad svojim sovražnikom; kajti tisti, ki je povzročil samomor, je odgovoren za samomorilčevo dejanje s premoženjem in celo s svojim življenjem ter ga kitajsko sodišče obsodi v tem zmislu. Ako na primer Kitajec razžali Kitajko in ta izvrši vsled tega samomor, tedaj je žalivec izgubljen; sodišče ga gotovo obsodi na smrt. Velika je torej torej gotovost, s katero računa samomorilec na zadovoljitev svoje maščevanjaželjnosti. Glavna sredstva za izvršitev samomora so opij, arzenik in tudi fosfor, odkar so prisle v promet fosforove vžgalice. Pred leti ni bilo v Kiančovu niti sledu o zastrupljenju s fosforom, zdaj pa zavzamejo samomori s fosforovim zastrupljenjem prvo mesto. Zastrupljenja z opijem polagoma pojemajo.

Grof Aehrenthal.

Na Dunaju se snidejo danes delegacije in po časopisju gre zopet vest, da odstopi kmalu minister za zunanje zadeve grof Aehrenthal. To prorokovanje se je že parkrat ponavljalo, kadar se je pričenjal delegacijsko zasedanje. Vendar je nekaj male razlike v stvari, prej so razglašali Aehrenthalov odstop tisti, ki niso verjeli, da bi mogel človek izza takih škandalov, kakršni so se razkrili ob priliki zagrebskega veleizdajniškega ter dunajskega Friedjungovega procesa, pa vsled Masarykovih podatkov, še ostati minister. Zdaj pa napovedujejo Aehrenthalov padec ravno nasprotno tisti, ki so takrat najstrastnejše branili njegovo politiko in njegovo osebo. Največje zasluge za razširjanje teh vesti si pridobiva klerikalna »Reichspost« in najbrže bo danes tudi »Slovenec« tak prerok. To pa že zaradi tega, ker bi klerikalci, ki so prišli v parlamentu ob vso vejjavo, radi vsilili ljudem vero, da imajo jako visoke zveze in velik vpliv. Če bi hotel človek verjeti njihovim baharijam, bi moral misliti, da je dr. Sušteršič vsakdanji svetovalec v Belvederju, in kadar zahteva več bark in novih trdnjav, dela tako, kakor da govori naravnost v imenu bodočega cesarja avstrijskega.

»Visoke zveze«, ki jih imajo klerikalci samo na papirju in na jeziku, ne imponirajo sicer nikomur. Ali resnično je to, da

imajo nekoliko dobrega nosu in da radi izvršujejo povelja, ki jih pobirajo iz visokih in višjih krogov. Zaradi tega pomenijo klerikalna preročanja, da je prišel Aehrenthal v gotovih krogih res v nemilost. To pa ni posebna novost. Znano je bilo to že v času Schönauchove krize. Videlo se je to v začetku italijansko-turške vojne in ponovilo se je ob Conradovem padcu. Vojna stranka, ki je bila z Aehrenthalom zadovoljna, ko je anektiral Bosno in Hercegovino in ko je ravnal s Srbijo kakor ošaben gospodar s hlapcem, je z njim nezadovoljna, ker ne pripravi Avstrije do vojne z Italijo.

Tega ne morejo povedati naravnost. Celo naši domači nadkristjani, ki bi gledali prelihanje človeške krvi kakor klanje piščancev, se ne upajo naravnost izreči, da žele vojno z Italijo, ampak hodijo okrog kakor mačka okoli vrele kaše; velikani à la Žitnik in strategji à la Korošec razpostavljajo italijansko armado za napad na Horjul in Koseze, pa filozofirajo s pobornimi vojaškimi izrazi o silni nevarnosti, ki preti Avstriji in Slovencem. S to »nevarnostjo« hočejo opravičiti svoje »krščanske« ubijalske namene.

Na Aehrenthala pa morajo biti hudi, ker ni pomagal, da bi se bila italijanska nevarnost že krvava izkazala. Toliko spretnosti bi vendar moral imeti zunanji minister, da bi znal aranžirati majhen italijanski napad na Avstrijo! Potem bi bil že povod dosti velik, da bi lahko marširali kranjski fantje čez mejo!

Da ni prišlo do tega, je prvi Aehrenthalov greh. Preroki pa vendar čutijo, da ima ta argumentacija nekaj neprijetnega v sebi, pa so našli še drugo dlako v jajcu. Posledično so v visoko politiko — so iztaknili, da je Nemčija nezadovoljna z Aehrenthalom, češ da je ni podpiral v njenem diplomatičnem boju s Francijo zaradi Maroka. Tudi s to nemško nezadovoljnostjo se ne bo dalo veliko opraviti: zakaj ravnokar javljajo, da je — nemški cesar no Conradovem odstopu zelo pohvalil Aehrenthala avstrijskemu cesarju in prestolonasledniku. Torej ni dosti, če se sliši travo rasti.

Aehrenthal je pač zrel za penzijo. Razlogov, da bi mu odvzeli vodstvo avstrijske zunanje politike, je dovolj. In kadar pojde, bo tolažba, da se ne bodo niti njegovi nekdanji veliki prijatelji jokali za njim. Ali kdor pride za njim, bo moral voditi pametnejšo politiko, ne pa še neumnejše, kakor bi želeli klerikalci in njih patroni.

Ljubljana in Kranjsko.

— Dnevni red prve seje deželnega zbora kranjskega dne 28. decembra ob 3. popoldne. 1. Otvorjenje deželnega zbora. 2. Naznanila predsedstva. 3. Objava 3 novih poslancev. 4. Priloga 24. K. določila deželnega odbora o nekaterih prejemnih zakonah o gradnji in vzdrževanju javnih, neerarskih cest in potov. 5. Priloga 21. Poročilo deželnega odbora o začasnem pobiranju deželnih dokladov leta 1912. 6. Priloga 27. Poročilo deželnega odbora o zgradbi novega uradnega poslopja.

Z velikansko bahavostjo preludira »Slovenec« kranjskemu deželnemu zboru v imenu klerikalne stranke. Človek, ki ne pozna brezbrizne, najvišje hribe presega, joče lažljivosti tega lista, bi si mislil, da je klerikalna stranka prava zbirka ženialnosti, če je le polovica vsega, kar trobi »Slovenec«, resnična. Klerikalci so poživili deželno upravo; klerikalci so jopre pojili z velikimi idejami; ves svet se bo hodil h klerikalcem učiti uprave in gospodarstva. Čudno, da ne opazi v deželi živ krst kakšnega rezultata teh sijajnih talentov, ampak razven nekaterih protežirancev čuti vse le mizerijo in samo mizerijo. Vseučiliški sklad je izginil v mavhli klerikalne Zdržne zveze, deficit se je povečal za stotisoč kron, pivo se je podražilo — tako krasni so uspehi klerikalnega gospodarstva. Deželni odborniki so vpeljali politični bojkot, dr. Lampe razglasa novo kranjsko ljubezen — to so načela klerikalnega vladanja. A pri tem se repenči »Slovenec«, kakor da so klerikalci izpremenili kranjsko deželo v paradiz. Ali glasilo vseh tercijalk že ve, komu piše, zato si tudi dovoljuje gorostasnost, da bo sodila — S. L. S. Krščanski list ima čudne pojme o politiki in gospodarstvu. Ali razumljivi so, ker se jih je učil v tisti klerikalni stranki, ki misli, da je deželni zbor klerikalna organizacija in deželni odbor klerikalna institucija. Saj je res, da imajo klerikalci absolutno večino v deželnem zboru in da vsled tega lahko marsikaj uganjajo; ali ta predrznost, ki bi bila rada spoštovana kot samozavest čiste vesti, je vendarle znamenje tistega napuha, ki se pojavlja pred padcem. Danes je še impertinentno, če kodakajo, kakor da bi bil deželni odbor odgovoren samo klerikalni klik; prišel pa

bo čas, ko bo taka baharija klavrna in se bo izpremenila v onemoglo jecljanje. In ta čas morda ni tako daleč, kakor misli klerikalna kompanija, zakaj tako temeljito in tako hitro je še ni lomila nobena stranka kakor naša klerikalna.

— O dunajski vladi piše »Slovenski Narod« že prav tako, kakor da je postal Stürgkhov uradni list. »Ministrstvo, v katerem sedi tako pravičen mož, kakor je baron Heinold« — kaj ni to lep jezik v listu, ki je znal še pred kratkim častiti vladu kakor Turek Gjavra? Pravična vlada, dobra vlada — to je vlada »štajerskega grofa«, ki jo je »Slovenski Narod« pozdravljaj z vsemi, kdajkoli Hohenburgerju posvečenimi priimki. Blagor »Narodu«, ki ima v svojem uradništvu tako čudodelna peresa, da lahko pišejo danes »Križaj ga«, jutri pa »Hozana«; blagor stranki, ki zna menjati politično stališče z manjšo težavo kakor srajco!

— Odbor pevskega društva »Zajemnost« ima nocoj ob pol 9. v društvenih prostorih sejo, na katero so vabljeni tudi člani zveznega načelstva. Vsi odborniki so naprošeni, da se udeležijo te seje.

— Podraženje tiskovin. Društvo lastnikov tiskaren na Kranjskem naznanja v posebnem oklicu, da zviša z novim letom cene tiskovinam za 5 odstot., ker bodo tiskarnarji povišali mezde delavcem.

— Pištola za igračo. V Notr. Gorici se je igral desetleten deček s pištolo. Po nesreči se je pištola sprožila in obstrelila 6letno Frančiško Kraljičevo. Deklica je dobila težke poškodbe na obrazu in levem očesu in so jo prepeljali v ljubljansko deželno bolnico.

— Goljufal agent prijet. Na Dunajski cesti je prijel stražnik ponoči nekdanjega zavarovalnega agenta Franceta Kambiča. Kambič je bil že leta 1872 kaznovan, ker je pomagal pobegniti v Ameriko fantu, ki še ni bil vojaščine prost. Odtlej se je klatil Kambič brez stalnega posla. Ko je peljal stražnik aretiranca, je vrgel ta od sebe listič, ki ga je stražnik pobral. Na listku je bilo pisanje, namenjeno kmečkemu fantu na Dolenjskem, kjer se je ponujal Kambič, da mu pomaga proti dobremu plačilu pobegniti v Ameriko. Nadalje so našli pri njem celo vrsto korespondenc, ki Kambiča hudo kompromitirajo. Kambič je imel pri sebi tudi reklamne listke izseljevalne tvrdke Anglo v Bazlu. Kambič je imel nekaj časa posel v eni izmed ljubljanskih izseljevalnih pisarn ter so mu prav dobro služile izkušnje, ki si jih je bil nabral v njej; uganjati je namreč začel izseljevalno agenturo na lastno pest, ter so ga večkrat videli, ko se je vozil po dolenjski železnici. Imel je dvojen zaslužek. Najprej ga je moral dobro plačati izselnik, da ga je spravil Kambič čez državno mejo, dobil pa je tudi dobro nagrado od izselniške tvrdke. Slednjič pa mu je usahnil ta vir dohodkov, ker so mu bile oblasti vedno za petami in možakar je živel samo še na tuje stroške. Delal je povsod dolgove, ki znašajo po njegovi lastni izpovedi 450 kron. Toda tudi ta posel je moral opustiti, ko so ga ljudje spoznali. Tako je životaril, dokler ga ni prišla policija in izročila deželnemu sodišču.

— Odmevi občinskih volitev v Postojni. Pišejo nam: »Sl. Narod« z dne 21. t. m. ima polne kolone veselja nad izidom občinskih volitev v Postojni. Županstvo, ki je vodilo te famozne volitve, pa se še do danes ni opralo težkega očitka, da je dostavilo volilem glasovnice šele po končanih volitvah. »Sl. Narod« se prav neumestno zadira v sođr. Andr. Burgerja; liberalnemu glasilu svetujemo, da naj izpregovori raje o svojih pristaših kritično besedo. Zakaj dobro jih poznamo, liberalne matodorje, ki niso imeli beliča, ko so začeli svojo obrt. Danes pa imajo ogromna, dejali bi milijonska premoženja, ki so jih izsrkali delavcem in kmetom iz mišic. Verjame, da »Sl. N.« o postanku oderuških bogastev v Postojni raje molči, in da ne načinja rad tega poglavja, ki je za liberalne veljake precej kočljivo; ampak prepričan naj bo, da s svojimi insulti ne bo omajal zaupanja v našega sođr. Burgerja, ki je vsem ljudskim izkoriščevalcem zastran svoje odločnosti bodeti trn v očesu.

— Krvava maša. Iz Krškega nam piše: Med božično mašo sta se na Gorici pri Leskovcu na cerkvenem koru sporekla Franc Žarn iz Vel. Mraševa pri Cerkljah in oženjeni Meke. V prepiru je Žarn udaril Meketa po glavi; Meke je iz žepa potegnil nož in težko ranil fanta, da je ves okrvavljen zapustil cerkveni kor. Krvavo dejanje je na zbrane ljudi napravil nepopisno mučen vtisk in se je maša vsled tega za pol ure prekinila. Ranjenčeva brata sta se po končani maši podala na Meketov dom, da ga pokliče na odgovor. Užaljena brata sta siloma hotela vdreti za Meketom v njegovo stanovanje. Meke se je nekaj časa ustavljal in tiščal vrata, potem pa je zagrabil za nož, nagloma odprl duri in zaklal oba brata.

Eden je obležal mrtev na licu mesta, Janez pa je po groznih mukah umrl nekaj ur kasneje. Morilca, ki se izgovarja s silobratom, so odvedli orožniki v zapore okrajne sodnije v Krškem; zaklana brata pa so prenesli v cerkljansko mrtvašnico, kjer ju bo sodna komisija obducirala.

— Nesreča na lovu. V petek, dne 22. t. m. popoldne je bil v Portovi hosti v revirju novomeškega trgovca E. Durinija lov, ki se ga je udeležilo precej novomeških lovcev. Proti večeru je zapustil pl. Langer, sodni svetnik v pokoju, odkazani mu prostor, da bi se vrnil z lova domu. Pri tem se je približal na kakih 25 korakov sosednjemu lovcu Janku Urbasu, gozdnemu komisarju v Novem mestu, ki je, ker ni opazil za drevjem stoječega Langerja, ravno sprožil puško na mimo bežečega zajca in zadel s šibrami g. Langerja v stegna in v trebuh. Obstreljenec je še sam prišel s pomočjo dveh lovcev do četrte ure oddaljene bolnice usmiljenih bratov, kjer so mu šibre iz stegna več odstranili, ono v trebuhu, ki je veliko bolj nevarna, pa bo še treba izločiti operativnim potom.

Idrija.

— Hiša zgorela. Pogorel je v noči od 23. na 24. decembr. posestnik in krojač Fr. Čuk v Doleh, po domače v rebru pri Idriji. Zgorelo je vse, ker je ogenj nastal ravno sredi noči in se naglo razširil. Kako je požar nastal, ni dognano.

— Priziv proti občinskemu proračunu za l. 1912. je vložil c. kr. rudniški erar, in sicer proti najbolj važnim točkam, kakor so: za ceste, šolske in ubožne podpore itd. Doklade zahteva ravnateljstvo enakomernosti in sicer samo 58% davčne podlage. O prizivu bomo še natančno poročali, za sedaj bodi povedano le to, da naj c. kr. rud. erar svoje rudniške vdove, sirote in invalidesam vzdržuje, ker je njegova dolžnost, pa ne bo treba doklad zvišati. Isto velja tudi za ceste in druge naprave; vsega je erar gospodar, popravlja naj pa vse občina z dolgovi po mnenju rudniške gospode. Revezli, vdove in sirote, če boste v prihodnje pri podporah prikrajšani, Vam tega ni občina kriva, ampak c. kr. rudniški erar in kompanjoni, ki za vas nimajo srca.

— Čudno pristranostuganja zopet naš rudniški erar pri sprejemu fantov v delo. Sin kmeta Poljanca in sin mizarja Kogejja ki sta po poklicu že preskrbljena sta vzeta na rudniško delo. Sinovi rudarjev, ki nimajo družega kakor svoje telesne sile, da bi jih izročili erarju, pa se prezirajo. Kje je vaša častna obljuba in doslednost, gospoda rudniškega predstojništva, ko ste se črno na belem izjavili, da se bo pri sprejemu na delo oziralo samo na sinove rudarjev? Ali smo res že tako daleč, da se gospodje rudniški predstojniki puste že tako farbat od svojih pisarjev, da ne vedo, kaj sprejemajo, kmeta ali sina delavca? Pač žalostno če se dane besede tako zobjejo. Zahtevamo od krajevnega odbora rud. zadruge, da v tem oziru dane obljube rud. ravnateljstva uresniči. Kdor že ima kruh, mu ni treba na škodo onega, ki je lačen, skrbeti še za drugi kos. Živeti morajo vsi ljudje in po vsej pravici tam, kjer so njih očetje pustili erarju vse svoje fizične moči. Če ne bo pomagalo, se še vidimo.

Več brezposelnih mladeničev.

Goriško.

— Okrajna konferenca zaupnikov ajdovskega okraja bo 31. t. m. v zadrugi kleti v Dobravljah. Na dnevnem redu je: 1. Blagajniško poročilo (o časopisju itd.); 2. socialno - demokratična propaganda na kmetih; 3. izdaja obveznic »Zarje«; 4. Raznoterosti. Ker so razpravni predmeti zelo važni, je želeli obiline udeležbe.

— Goriški deželni zbor je imel biti razpuščen, ker so hoteli klerikalci razveljaviti Gabrščekov mandat in je vsled tega nastal konflikt z vlado. Zdaj pa javljajo, da se vodijo nova pogajanja, od katerih pričakujejo toliko uspeha, da bo deželni zbor sklican.

Delavsko gibanje.

— Delavski vspeh brez mezdne gibanja. Dne 9. decembra 1912 so se sešli na Dunaju zastopniki pomočnikov in zastopniki delodajalcev tiskarske stroke, da se posvetujejo glede zvišanja mezd tiskarskim pomočnikom. Tarifna pogodba, ki je bila zadnjič sklenjena na osem let, prehaja sedaj šele v sedmo leto, vendar se v smislu tarifnih dogovorov sedaj ob novem letu zviša najnižja plača za eno krono na teden in postavlja za akordno delo za en vinar pri tisoč črkah. Spricho tega dejstva in spricho dejstva, da je draginja faktično silno in docela nezadržakovano narasla, sta bili obe organizaciji mnenja, da je splošno zvišanje plač potrebno, in da je bilo potrebno, da se izvede enotno in če le mogoče sporazumno z delavsko in delodajalsko organizacijo. Tak odgovor je vsekakor v

interesu delodajalcev, ker so se s tem izognili bojem, a dosegli so pa tudi tiskarski pomočniki precejšen materialen, in pa velik moralničen uspeh. Vsebinsa dogovora je v posnetku naslednja: Vsi pomočniki, ki so v tedenski plači, dobe z novim letom naslednje doklade: 1. Pomočniki z najnižjo plačo v smislu tarifnih določb eno krono. 2. Pomočniki, ki nimajo več kot eno krono nad minimom ali minimum za izučene, dobe eno krono na teden. 3. Pomočniki, ki nimajo več nego pet kron nad minimom, dobe dve kroni na teden. 4. Vsi pomočniki, ki imajo več nego pet kron nad minimom dobe po eno krono. 5. Pomočniki ki so dobili poboljške plač med 1. julijem in 31. decembrom 1911, dobe sedaj različno poviška. 6. Pomočniki, ki so dobili v času od 1. januarja do 30. junija 1911 poboljška vsaj dve kroni, dobe sedaj neglede na takratno zvišane eno krono. Raznetega sta se pogodili ob tej priliki obe organizaciji glede pomočniške posredovalnice za delo, ki jo bodo odslej še bolj upoštevali delodajalci ter glede delavniških zaupnikov, ki jih ima tiskarska organizacija uvedene splošno že odkar je v veljavi sedanji tarif. Glede izvedbe tega dogovora sta se obvezali obe organizaciji in gotovo bo pomočniška v prvi vrsti poskrbela, da se dogovorjeni poboljški tudi realizirajo.

— Vse kovinarje v Ljubljani in v Kamniku prosimo, da noravnajo zaostale prispevke v nedeljo; kdor ne poravnava, mora plačati povišani prispevek, ki je bil sklenjen na shodu 10. t. m. in stopi v veljavo 1. januarja 1912. Obenem prosimo, da vrnejo vsi člani knjige, ki so si jih izposodili gotovo do konca leta, ker moramo drugače vsako nadalnje izposojanje ustaviti toliko časa, da prinese člani knjige nazaj. Odbor.

ZADNJE VESTI.

Italijansko turška vojna.

Italijanski neuspehi.

Pariz, 28. decembra. »Tempsu« poroča iz Cvage njegov glavni poročevalec, ki je v turškem taboru, da bombardiranje italijanskih bojnih ladij ni napravilo skoro nikjer ob tripolitanski obali pomembne škode. Nadalje poroča korespondent, da so Italijani dne 16. t. m. naskočili strategično precej važno grobišče Sidi Sajd, a so jih Turki zapodili v beg ter so imeli Italijani šest mrtvih.

Turški uspeh.

Carigrad, 28. decembra. Vojno ministrstvo priobčuje brzogaj, da so Turki in Arabci dne 22. t. m. napadli italijansko postojanko pred Tobrukom. Posrečilo se jim je udreti v italijanske utrdbe. Boj je trajal 12 ur in so uplenili Turki mitraljezo in več pušk.

Italijani ne povedo nič novega.

Tripolis, 28. decembra (Uradno) Iz Tripolisa, Amare, Tazure in Homsa ne poročajo nič novega. Brezlični brzogaj iz Bengazija javlja, da se je sovražnik vsled izgub v predčvrščajšem boju ponoči umaknil. V Ajncaro so prenesli več sto ranjencev iz Cvere.

Koliko vojakov imajo Italijani v Tripolitani.

Rim, 28. decembra. Vojaški krogi zatrjujejo, da imajo Italijani v Tripolisu vsega skup 140.000 moč. V Italiji je pripravljeno še 20.000 mobiliziranih vojakov.

Milijone za vojno.

Rim, 28. decembra. Kraljevi dekret je zopet odločil novih 20 milijonov lir vojnemu ministru za tripolitansko vojno. Znesek porabijo enakomerno za mornarico in za vojsko na suhem.

Nižjeavstrijski deželni zbor.

Dunaj, 27. decembra. Deželnemu zboru, ki se je danes sešel na prvo sejo, je predložen dvomesečen proračunski provizorij. Soglasno je bil sprejet Oppenbergerjev predlog, ki se izreka zoper premostitev državne železniške direkcije v Dunaju.

Dunaj, 28. decembra. Kršč. soc. deželnozborska zveza je sklenila, da posl. Silbererja ne vabi več na svoje seje, ker je pri volitvah agitiral za liberalca Friedmanna in napadal kršč. soc. stranko.

Pokvarjeni slanki.

Berlin, 28. dec. Preiskava je dognala, da so oboleli ljudje na cesti kupili posušene slanke. V azilu je bilo tisto noč nad 2000 obiskovalcev (!!). Kar naenkrat začuje paznik v nekaterih sobah stokanje in ječanje. Ko je šel pogledat, je videl nad 20 moži, ki so se v silnih mukah in krčih zvižali na tleh. Poklicani zdravniki je konstatirali težko zastrupljenje. Nekaj jih je umrlo med vožnjo v bolnico. Doselej jih je umrlo

vsega vkup 18. Ker je med obolenimi nekaj Rusov, se je brž razširila vest, da gre za kolero, kar pa se je izkazalo za neresnično. 13 oseb je še nevarno bolnih. Zavetišče so zaprli.

Razpust gališkega dež zbora.

Lvov, 28. decembra. V poučenih krogih računajo z razpustom gališkega deželnega zbora, ker rusinski poslanci groze s kravali.

"Za staro pravdo".

Černovice, 28. dec. V torek je napadlo 800 galiških kmetov iz Slobode graščino Izpaz; naskokoma so jo zavzeli, prepodili posle in se naselili. Na čelu upornih kmetov je občinski predstojnik.

Vlom v rodbinsko rako Karagjorgjevičev.

Belgrad, 28. decembra. Vlom v rodbinsko rako kneza Aleksandra je napravil na kraljevsko rodbino - ijeten vtisk. Ker so nameravali ostanke kneza Aleksandra prepeljati v Topolo v novo rodbinsko rako Karagjorgjevičev, slutijo da je tatvina izvršena v izsiljevalne svrhe.

Dota srbske princesinje.

Belgrad, 28. decembra. Narodna skupščina je s 75 proti 60 glasovom sprejela v prvem branju vladno predlogo, ki določa namesto letne apanaže v znesku 60.000 dinarjev za princesinjo Jeleno doto v znesku 1 miliona in balo v znesku 400.000 dinarjev. Mladoradikalci in nacionalisti so ugovarjali predlogi, češ da je kraljeva ci. v. na lista že itak izdatna dovolj. Ministrski predsednik dr. Milovanović je izjavil, da poroka princesinje Jelene z ruskim princem ni le rodbinska, temveč — državna zadeva.

Božič siromakov.

15 revežev brez strehe zastrupljenih.

Berlin, 27. decembra. V mestnem zavetišču je obolelo sinoči veliko število ljudi z znaki zastrupljenja. Petnajst jih je že umrlo. Kakor vse kaže, so se zastrupili s pokvarjenimi živili, ki so jih prinesli s seboj v zavetišče.

Monarhistična revolta na Portugalskem.

Lizbona, 27. decembra. V Bragi se je uprl del 29. pehotnega polka. Monarhistični agentje so razdelili denar med vojake. Ker je večina ostala zvesta, so rebeli obupali in se zabarikadirali v kasarno. V hudem boju so odbili ustaši naskok vladnih čet. Udali so se stoprav tedaj, ko je poveljnik drugega polka zagrozil upornikom z bombardiranjem.

Francoski proračun.

Pariz, 27. dec. Zbornica je danes sprejela proračun za leto 1912, ki šteje izdatkov štiri milijarde in pol frankov.

Izobčenje ruskih pisateljev.

Peterburg, 27. dec. Sveti sinod se bo na predlog škofa Hermogena posvetoval o izobčenju Gorkega, Merežkovskega, Kuprina in drugih pisateljev iz ruske cerkve.

Ispor predilnih delavcev na Angleškem.

Rochdale, 28. decembra. Včeraj je bil razglašen izpor prejev in tkalcev v Rochdale. Tudi v Blackburnu je z lepaki razglašen izpor.

Eksport mesa iz Brazilije.

New-York, 28. decembra. "New-York Times" poročajo iz Washingtona, da se je zbral velik konzorcij ameriških in kanadskih kapitalistov, ki namerava v velikih množinah v Braziliji producirati meso za izvoz v Evropo; konzorcij si je nabavil že 9 milijonov akrov pašnikov.

Položaj v Turčiji.

Važni bilžnji dogodki.

Carigrad, 28. dec. Zbornični predsednik Ahmed Rica paša je izjavil predvčeršnjem v razgovoru, da se zbornica nedvomno razpusti. Nato razglasen nad Carigradom obredno stanje. Nove volitve v zbornico bodo šele po sklenjenem miru. Mladoturški odbor bo z vso odločnostjo nadaljeval vojno, obenem pa bo pripravil vse potrebno za mir, ki se sklene vsled bal-

kanske nevarnosti gotovo že pred marcem.

Revolucionarno gibanje v Macedoniji.

Sofija, 28. dec. Iz krogov macedonske revolucionarne organizacije v Drinopliju prihajajo vesti, da se izvrše v kratkem v Macedoniji obširno zasnovani atentati. Z atentati hočejo opomniti revolucionarji Rusijo na obljubo Izvolskega, da odidejo evropski reformni organi iz Macedonije samo v tem slučaju, ako mladoturški režim opraviči zaupanje Evrope. Organizacijo izpodbuja k temu koraku tudi dejstvo, da angleški balkanski odbor odpove Mladoturkom svojo moralno zaslombo. Organizacija hoče povzročiti vmešavanje evropskih velevlasti v macedonske razmere z živahnim terorističnim delovanjem posamičnih čet ter pritiska z vsemi sredstvi na Bolgarijo, da prevzame diplomatski del te naloge in opozori velevlasti na ogroženost miru v balkanskih deželah, ako izostane mednarodno nadzorstvo.

Klanje tujcev v Armeniji.

London, 28. dec. "Daily Mail" poroča, da so v pokrajini Merzini napadli tujce in napravili med njimi strahovito klanje. V največjem mestu pokrajine Adani so Armenci pobegnili v velikem strahu. Kristjani beže iz obrežnih mest.

Španci v Maroku.

Boj z rifskimi plemeni.

Madrid, 28. dec. Uradno poročajo iz Melile: Predvčeršnjim je napadlo ob dnevnem svitu pet naših oddelkov prebivalce Rifске planote in smo jih prisilili, da so se umaknili z velikimi izgubami v Kert. Sovražnik je pustil za sabo mrtvece, orožje in municijo. Na španski strani sta bila mrtva dva vojaka in major, 36 vojakov in trije stotniki pa ranjeni.

Mučen vtisk v Madridu.

Madrid, 28. dec. V Madridu je napravilo jako mučen vtisk, da se zopet poraja vojna z rifskimi plemeni. Vlada taji, da je odposlala ojačenja v Melilo. V Melili je 27.000 mož, 2000 mož so poslali tje iz Ceve. Močan sovražen oddelek je napadel Špance na vsej črti. Od 25. t. m. so imeli Španci 28 mrtvih in 50 ranjenec.

Nemirno gibanje med rodovi.

Pariz, 28. dec. Iz Feza poročajo, da vlada v okolici Feza med rodovi, ki so se bili udeležili zadnje ustaje, jako sumljivo gibanje.

Homatije v Perziji.

Razburjeni Perzijci.

Tebris, 28. dec. Velika ljudska množica je razrušila enžumensko poslopje in je potem priredila manifestacijo, da bi prevzel Suža ed Davle upravo Azebejžana. Suža ed Davle je baje izjavil, da ugodi ljudski želji.

Napad na angleškega konzula.

Teheran, 28. dec. Blizu Kazeruna so napadli angleškega konzula Smarta, ki je potoval iz Abušerja in Širas v spremstvu velikega števila indskih jezdec. Jezdci so dospeli po vročem boju v Kazerun. Konzul je izginil brez sledu. Našli so samo njegovega ranjenega konja.

Revolucija na Kitajskem.

Dr. Sunjatsen na Kitajskem.

London, 28. decembra. Na krovu angleškega parnika je dospel v Šangaj voditelj kitajskih revolucionarjev dr. Sunjatsen. V spremstvu revolucionarne konjenice je krenil z avtomobilom v Vutingjang, kjer pričakuje Juanšikajevoga odgovora.

Za mirovna pogajanja.

Peking, 28. decembra. Cesarica vdova je pozvala merodajne prince, naj podajo skupno s Juanšikajem predloge za mirovno konferenco v Šangaju.

Odgovorni urednik Fran Bartl
Izdaja in salaga založba Zarje
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Sodrug! Agitirajte za socialno demokratično časopisje! Vsak sodrug bodi naročnik našega lista, vsaka družina naj čita „Zarjo“.

Najprimernejša igra za manjše odre je enodejanka

Malomestne tradicije

Češko spisal V. Štech, prevel V. M. Zalar.
(Repertoarna igra češkega „Nar. divadla“ v Pragi.)

Pet moških, dve ženski vlogi.

Cena 60 vinarjev.

Dobiva se v knjigarnah in pri založniku V. M. Zalarju v Ljubljani.

Občno konzumno društvo v Idriji

naznanja svojim članom, da se vrši inventura v centralni prodajalni od 5. do 9. januarja prihodnjega leta. Prodajalna v Idriji bo torej 7., 8. in event. 9. januarja zaprta; le manjši predmeti se bodo prodajali pri stranskih vratih. Dividendne znamke je oddati od 5. do 14. januarja v društveni pisarni; pozneje se ne bodo sprejemale. Z znamkami je prinesiti tudi obe združni knjižici.

Idrija, dne 26. decembra 1911.

Načelstvo.

Konzumno društvo v Hrastniku

obvešča svoje člane, da oddajo dividendne znamke od 2. do 10. januarja. Pozneje se ne bodo sprejemale.

Načelstvo.

I. Jax & sin

Ljubljana
Dunajska c. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler. Vozna kolesa

Centri zastoni in franko.

Največje podjetje konfekc. stroke je ogromna trgovina

O. Bernatovič

Ljubljana, Mestni trg šte. 5

katera ima že začetkom sezije

nad 30.000 kom. svežega blaga

po najnižjih cenah — in to:

nad 5000 kom. najfinjših oblek za gospode od K 8 — naprej.
„ 2000 „ najfinjših površnikov, športnih in zimskih sukenj od K 16 — naprej.
„ 8000 „ pelerin od K 4 — naprej.
„ 2000 „ posamezn. blaz in telovnikov od K 4 — naprej.
„ 8000 „ oblek za dečke in otroke od K 4 — naprej.
„ 15000 „ najmodernejše konfekeje za dame in deklee, jope in dolge paletot za dame od K 8 — naprej, krila in bluze od K 2 — naprej.

Solidna postrežba!

Priznana nizke cene

Obč. konzumno društvo

.. v Zagorju ..

naznanja svojim članom, da se vrši inventura dne 30. t. m. v filijalki na Lokah in 31. t. m. v prodajalni v Zagorju in so vsled tega prodajalne za promet zaprte. Člani si naj preskrbe svoje potrebščine popreje. Obenem se člane obvešča, da naj oddajo dividendne znamke od 5. do 10. januarja v prodajalnah.

Zagorje, dne 22. decembra 1911.

Načelstvo.

„Narodna kavarna“.

Danes in vsaki dan

Dunajski damski orkester

Začetek ob pol 9. zvečer. — Vstop prost.

FRAN KRAPEŠ, kavarnar.

Stampilje vseh vrst za urade, društva, gostilničarje itd.

Anton Černe

graver in izdelovatelj kavčukovih stampilij

Ljubljana, Stari trg šte. 20.

Centri franko.

KLOBUKE cilindre in čepice

v najnovejših fasonah in v veliki izberi priporoča

IVAN SOKLIČ, Ljubljana

Pod Trančo št. 2.

Prevzetje in priporočilo

Podpisani vljudno naznanjam, da sem prevzel dobro znano

gostilno pri Štirnu

v Sp. Šiški, Celovška cesta 22.

Točil bom pristna vina in sveže pivo iz pivovarne Göss ter postregel z dobrimi gorkimi in mrzlimi jedili.

Za obilen obisk se priporočam

Alojzij Zorčič

posestnik in gostilničar

v Sp. Šiški.

Del. glavnica: K 8.000.000. **Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.** Rez. fond nad K 800.000.

Stritarjeva ulica šte. 2, (lastna hiša).

Podružnice v Spljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje od dne vloge po čistih 4½%.